

NARODOWY
BANK POLSKI

Październik 2022 r.

Informacja o transakcjach oszukańczych dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w II kwartale 2022 r.

Październik 2022 r.

Informacja o transakcjach oszukańczych dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w II kwartale 2022 r.

Opracował:
Wydział Analiz i Badań
Departament Systemu Płatniczego

Narodowy Bank Polski
00-919 Warszawa
ul. Świętokrzyska 11/21
www.nbp.pl

© Copyright Narodowy Bank Polski, 2022

Spis treści

Wstęp	3
1. Transakcje oszukańcze dotyczące kart płatniczych	4
1.1. Transakcje oszukańcze – dane od agentów rozliczeniowych	5
1.2. Transakcje oszukańcze – dane od banków	10
2. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu polecenia przelewu	18
3. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu pozostałych instrumentów płatniczych	22
4. Transakcje oszukańcze dotyczące poszczególnych form rozliczeń pieniężnych	23
Podsumowanie	26
Spis wykresów	28
Spis tabel	30

Wstęp

Przygotowywanie materiału pt. *Informacja o transakcjach oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych* ma na celu wspomaganie realizacji ustawowego zadania Zarządu NBP w zakresie dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych, wynikającego z art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim.

Niniejsza informacja przedstawia:

- dane od agentów rozliczeniowych nt. oszustw dokonanych kartami płatniczymi,
- dane od banków nt. oszustw dokonanych kartami płatniczymi,
- informacje o oszustwach z użyciem poleceń przelewu, poleceń zapłaty i czeków.

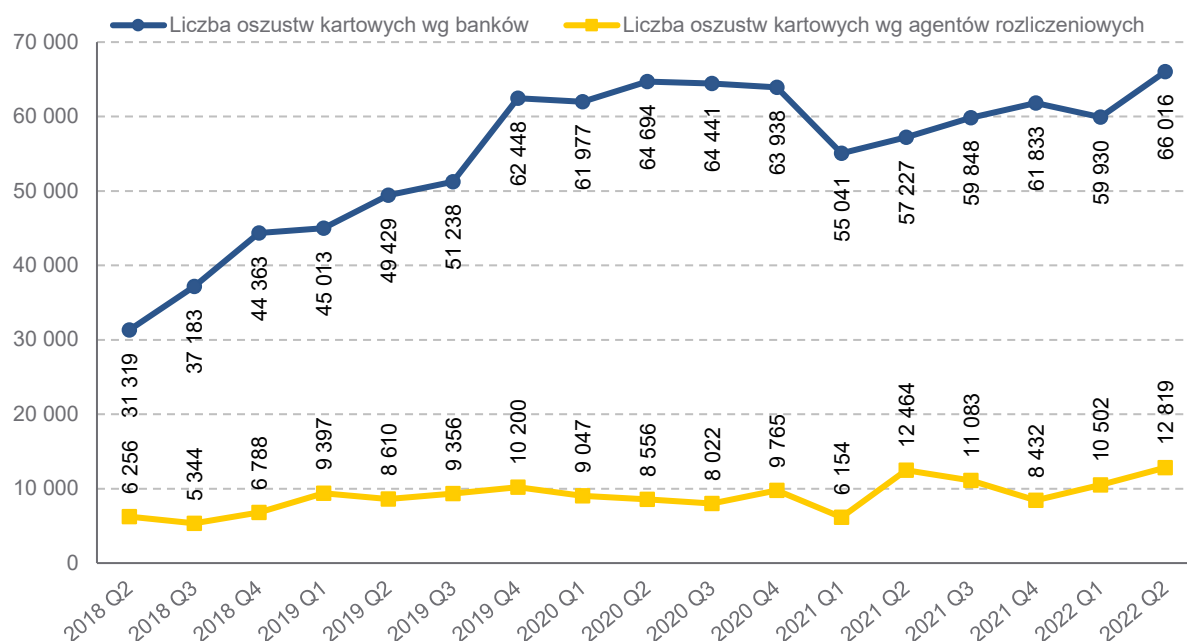
1. Transakcje oszukańcze dotyczące kart płatniczych

Dane o oszustwach dokonanych kartami płatniczymi przekazywane są do Narodowego Banku Polskiego przez:

1. agentów rozliczeniowych,
2. banki wydające karty płatnicze.

Z uwagi na różny zakres oszustw dokonywanych kartami płatniczymi, ujmowanych w sprawozdaniach, występuje trwała rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki.

Wykres 1. Liczba oszustw według banków i agentów rozliczeniowych na przestrzeni kolejnych kwartałów od II kwartału 2018 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i agentów rozliczeniowych.

Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują:

- transakcji dokonywanych w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami sfalszowanymi,
- transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce.

Dane z banków nie obejmują natomiast transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach.

1.1. Transakcje oszukańcze – dane od agentów rozliczeniowych

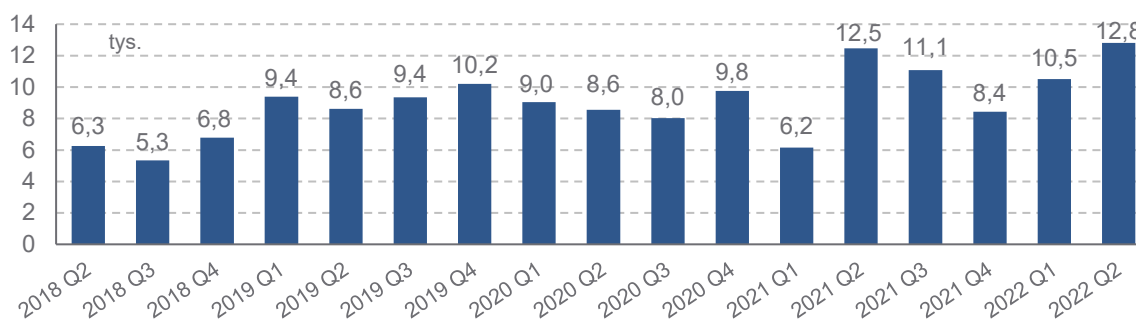
W II kwartale 2022 r., według danych pochodzących od agentów rozliczeniowych, odnotowano 12 819 operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi na kwotę 9 844 983 zł. Jednocześnie wartość strat poniesionych przez agentów rozliczeniowych wynosiła w II kwartale 2022 r. 1 274 717 zł i stanowiła jedynie 13% wartości oszustw dokonanych w tym okresie.

Z danych przekazanych przez agentów rozliczeniowych wynika, że w II kwartale 2022 r. w stosunku do poprzedniego kwartału:

- liczba oszustw wzrosła o 22,1%,
- wartość oszustw wzrosła o 61,7%,
- udział strat w wartości transakcji wzrósł o 2 pp.

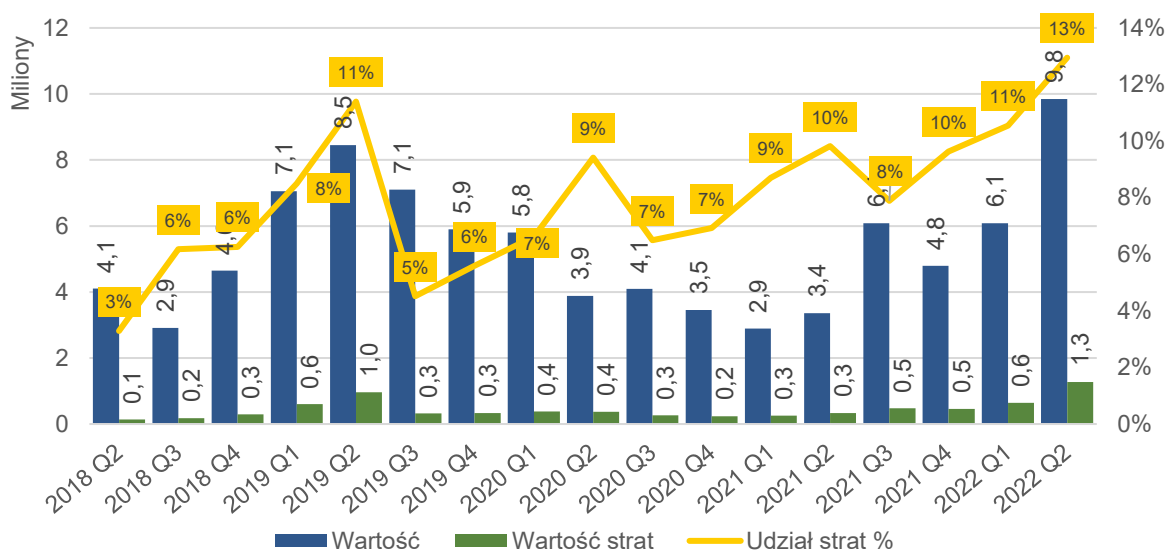
co przedstawiają wykresy nr 2 i 3.

Wykres 2. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

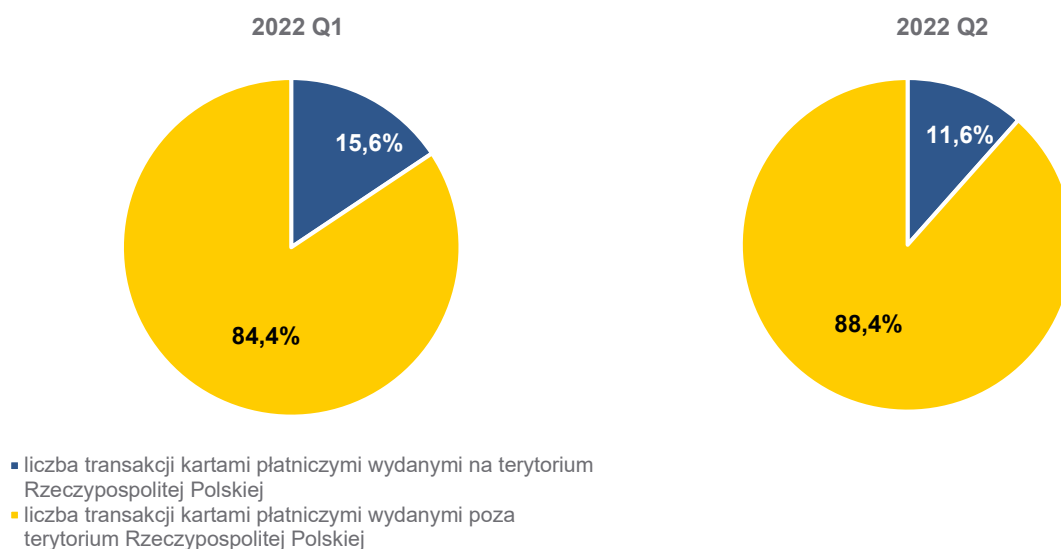
Wykres 3. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych oraz wartość strat poniesionych przez agentów rozliczeniowych w poszczególnych kwartałach w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od agentów rozliczeniowych

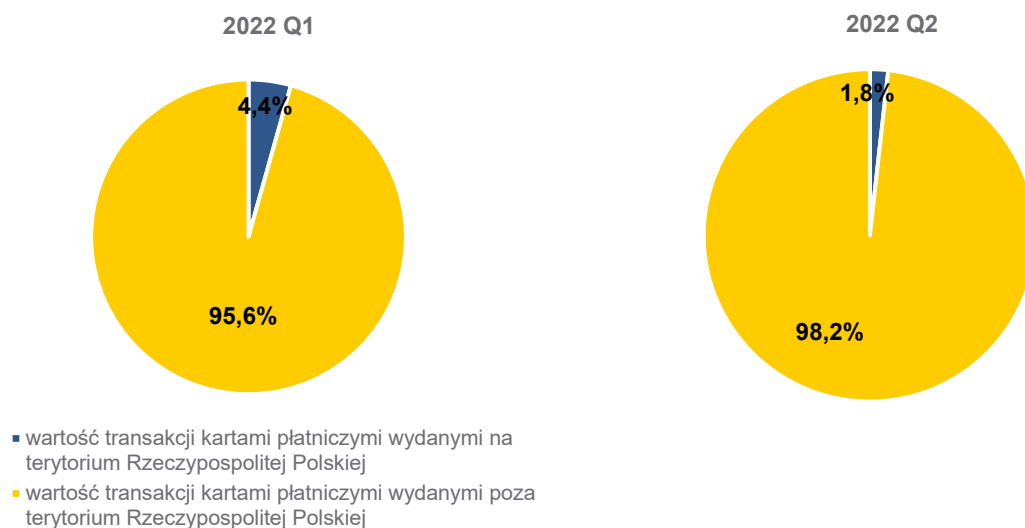
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Z informacji uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż wśród transakcji oszukańczych duży jest udział transakcji dokonanych kartami wydanymi poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Pod względem liczby było to 88,4%, natomiast pod względem wartości aż 98,2% takich transakcji. W stosunku do poprzedniego kwartału udział procentowy operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi wydanymi poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pod względem liczby wzrósł o 4 pp., a pod względem wartości o 2,6 pp. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby oraz wartości w I oraz II kwartale 2022 r. jest zaprezentowana na wykresach nr 4 i 5 oraz w tabelach nr 1 i 2.

Wykres 4. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Wykres 5. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Tabela 1. Liczba operacji oszukańczych w II kwartale 2022 r. /szt./ – dane od agentów rozliczeniowych

Operacje oszukańcze	Operacje kartami wydanyymi na terytorium RP		Operacje kartami wydanyymi poza terytorium RP		Razem	
	Liczba transakcji	Udział %	Liczba transakcji	Udział %	Liczba transakcji	Udział %
W urządzeniach akceptujących karty płatnicze (terminale POS)	705	47,6%	2 683	23,7%	3 388	26,4%
w tym: operacje zbliżeniowe	414	27,9%	938	8,3%	1 352	10,5%
Card Not Present (CNP)	777	52,4%	8 653	76,3%	9 430	73,6%
Transakcje gotówkowe	0	0,0%	1	0,0%	1	0,0%
Razem:	1 482	100%	11 337	100%	12 819	100%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

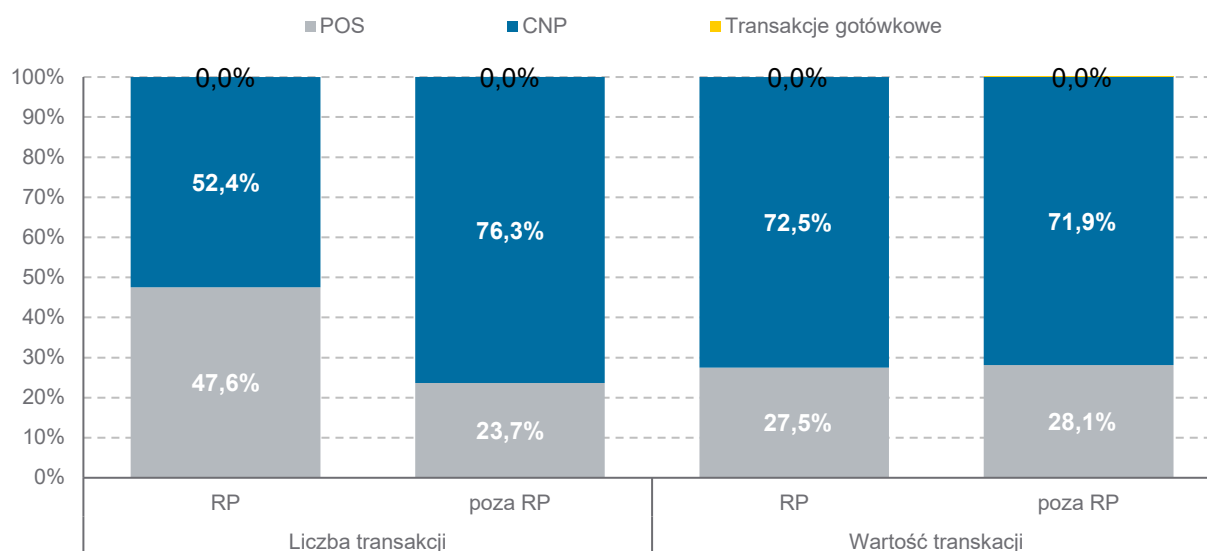
Tabela 2. Wartość operacji oszukańczych w II kwartale 2022 r. /zł/ - dane od agentów rozliczeniowych

Operacje oszukańcze	Operacje kartami wydanymi na terytorium RP		Operacje kartami wydanymi poza terytorium RP		Razem	
	Wartość transakcji	Udział %	Wartość transakcji	Udział %	Wartość transakcji	Udział %
W urządzeniach akceptujących karty płatnicze (terminale POS)	47 913	27,5%	2 718 967	28,1%	2 766 880	28,1%
w tym: operacje zbliżeniowe	18 005	10,3%	191 130	2,0%	209 135	2,1%
Card Not Present (CNP)	126 463	72,5%	6 951 550	71,9%	7 078 013	71,9%
Transakcje gotówkowe	0	0,0%	90	0,0%	90	0,0%
Razem:	174 376	100%	9 670 608	100%	9 844 983	100%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Analizując dane w podziale na transakcje dokonane kartami wydanymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP widać, że pod względem liczby zdecydowana większość transakcji (76,3%) dokonanych kartami wydanymi poza terytorium RP dokonywana jest bez fizycznego udziału karty (CNP), a więc najprawdopodobniej jest dokonywana w środowisku internetowym. Udział takich samych transakcji oszukańczych (CNP), ale dokonywanych kartami wydanymi na terytorium RP wynosi 52,4%. Wartościowo udział transakcji oszukańczych typu CNP w kartami wydanymi w kraju oraz poza jego granicami wynosi odpowiednio 72,5% i 71,9%. Przedstawia to wykres nr 6.

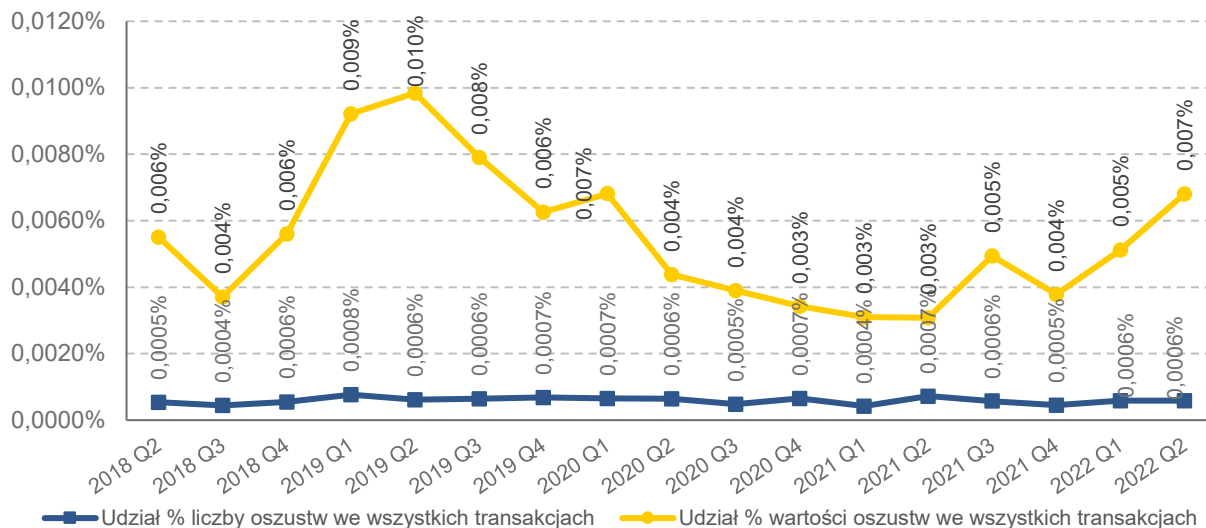
Wykres 6. Struktura transakcji oszukańczych w POS, CNP i gotówkowych ogółem – liczba i wartość transakcji – II kwartał 2022 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Z informacji przekazanych przez agentów rozliczeniowych wynika, że transakcje oszukańcze w II kwartale 2022 r. stanowiły 0,0006% ogólnej liczby i 0,007% ogólnej wartości transakcji przeprowadzanych kartami płatniczymi, rozliczanych przez agentów rozliczeniowych. Wykres nr 7 przedstawia procentowy udział liczby oraz wartości transakcji oszukańczych we wszystkich transakcjach kartowych.

Wykres 7. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

1.2. Transakcje oszukańcze – dane od banków

Dane o operacjach oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi, przekazane przez banki, dotyczą oszustw dokonanych na terenie kraju i poza jego granicami kartami wydanymi przez te banki.

W II kwartale 2022 r. dokonano 66 016 operacji oszukańczych na kwotę 16 221 137 zł. Wartość strat poniesionych przez wydawców kart w tym okresie wynosiła 1 570 948 zł co stanowiło jedynie 10% wartości transakcji oszukańczych dokonanych w tym okresie.

W porównaniu do poprzedniego kwartału nastąpił:

- wzrost o 10,2% liczby oszustw dokonanych kartami,
- spadek o 6,0% wartości oszustw dokonanych kartami,
- wzrost udziału strat w wartości transakcji oszukańczych o 1 pp.

co przedstawiają tabele nr 3 i 4.

Tabela 3. Liczba operacji oszukańczych w I oraz II kwartale 2022 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2022 Q1	2022 Q2	Zmiana %	Udział %
Karty zgubione/skradzione	7 024	6 318	↓ - 10,1 %	9,6%
Karty nieotrzymane	6	0	↓ - 100,0 %	0,0%
Karty sfalszowane	11 345	15 982	↑ + 40,9 %	24,2%
Inne	41 555	43 716	↑ + 5,2 %	66,2%
Razem:	59 930	66 016	↑ + 10,2 %	100,0%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Tabela 4. Wartość operacji oszukańczych w I oraz II kwartale 2022 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2022 Q1	2022 Q2	Zmiana %	Udział %	Średnia 2022 Q1	Średnia 2022 Q2
Karty zgubione/skradzione	1 526 251	1 016 721	↓ - 33,4 %	6,3%	217,29	160,92
Karty nieotrzymane	1 314	0	↓ - 100,0 %	0,0%	219,00	
Karty sfalszowane	4 468 572	3 491 908	↓ - 21,9 %	21,5%	393,88	218,49
Inne	11 266 166	11 712 508	↑ + 4,0 %	72,2%	271,11	267,92
Razem:	17 262 303	16 221 137	↓ - 6,0 %	100,0%	288,04	245,72

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Z informacji przekazanych przez banki wynikało, że w II kwartale 2022 r. pod względem liczby:

1. dominowały **oszustwa w kategorii Inne**, w ramach której banki przekazują głównie informacje o transakcjach dokonanych z wykorzystaniem danych karty bez jej fizycznej obecności; stanowiły one 66,2% ogółu oszustw i odnotowano je w 43 716 przypadkach na łączną kwotę 11 712 508 zł.

Średnia wartość transakcji oszukańczej w tej kategorii wynosiła 267,9 zł i zmalała o 1,2% w stosunku do poprzedniego kwartału.

2. **oszustwa kartami sfalszowanymi** stanowiły 24,2% ogółu oszustw; odnotowano je w 15 982 przypadkach na łączną kwotę 3 491 908 zł.

Średnia wartość transakcji oszukańczej przy użyciu kart sfalszowanych wynosiła 218,5 zł i była niższa o 44,5% w stosunku do poprzedniego kwartału.

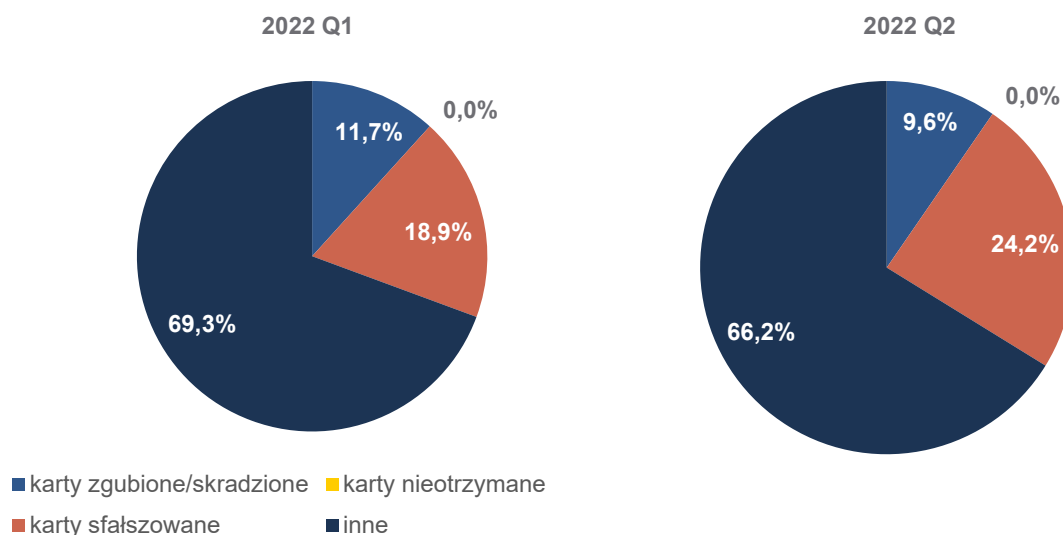
3. **oszustwa kartami zgubionymi/skradzionymi** stanowiły 9,6% ogółu oszustw; odnotowano je w 6 318 przypadkach na łączną kwotę 1 016 721 zł.

Średnia wartość transakcji oszukańczej w tej kategorii wynosiła 160,9 zł i była niższa o 25,9% w stosunku do poprzedniego kwartału.

4. **oszustwa przy użyciu kart nieotrzymanych** nie odnotowano.

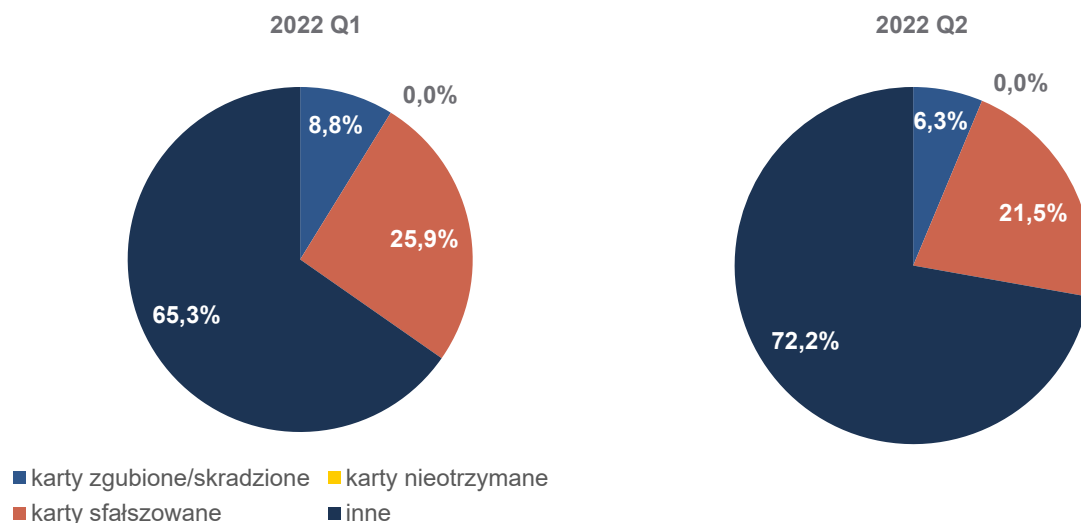
Strukturę operacji oszukańczych według liczby i wartości w I oraz II kwartale 2022 r. przedstawiają odpowiednio wykresy nr 8 i 9.

Wykres 8. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

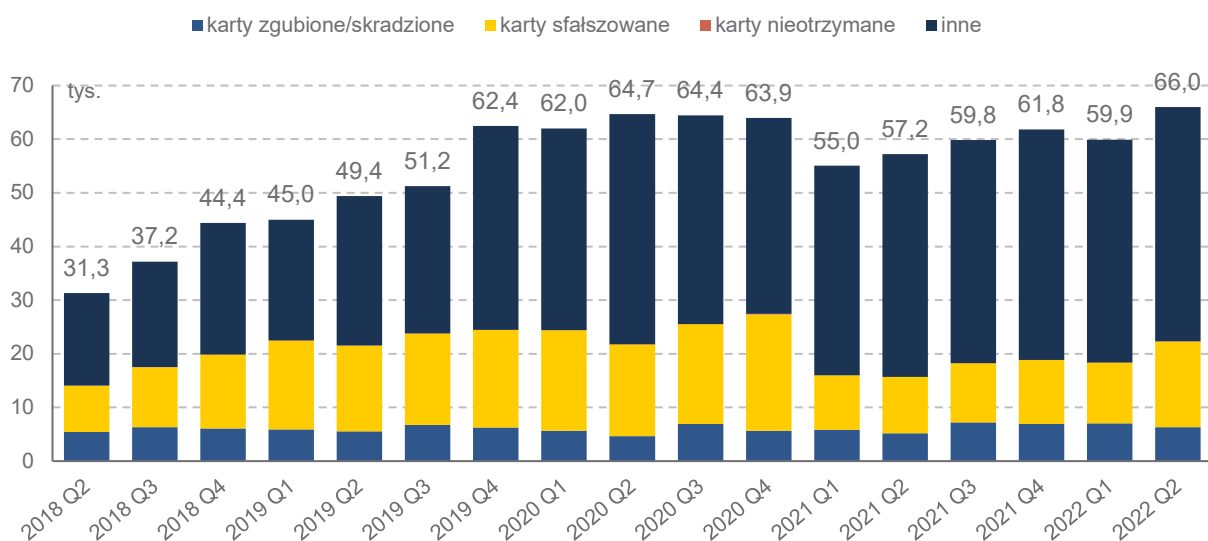
Wykres 9. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

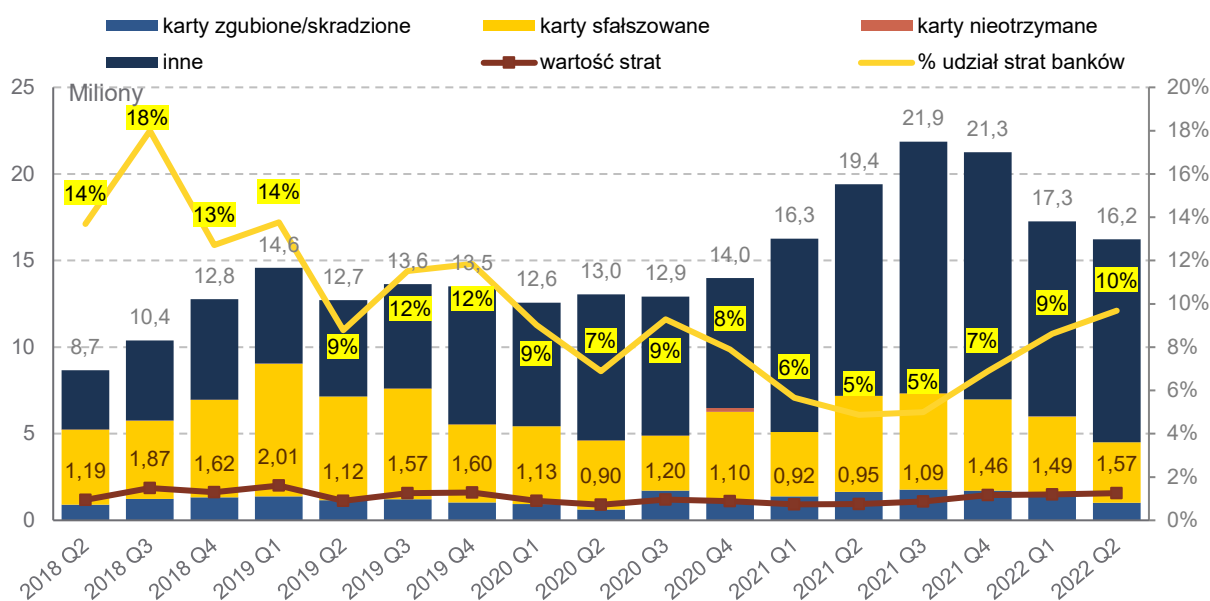
Liczbę i wartość operacji oszukańczych wraz z wartością oraz udziałem strat banków w okresie od II kwartału 2018 r. do II kwartału 2022 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych prezentują wykresy nr 10 oraz 11.

Wykres 10. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 11. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych oraz wartość strat poniesionych przez banki w poszczególnych kwartałach w okresie II kwartał 2018 r. - II kwartał 2022 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

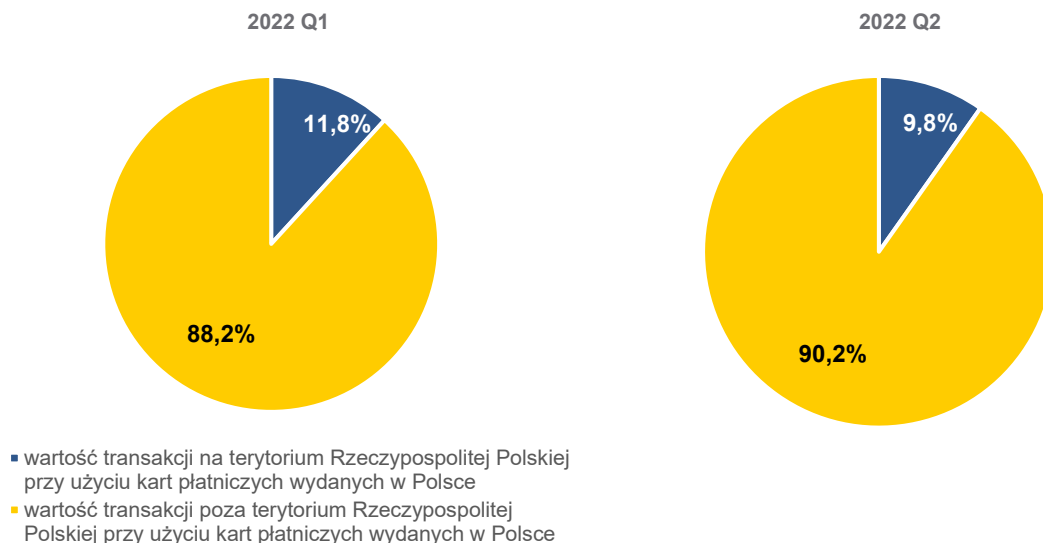
Z informacji uzyskanych od banków wynika, iż wśród transakcji oszukańczych dominujący udział stanowią transakcje dokonane poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej kartami wydanymi w Polsce. Pod względem liczby było to 85,2%, natomiast pod względem wartości 90,2% takich transakcji (Wykresy nr 12 i 13).

Wykres 12. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 13. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I oraz II kwartale 2022 r. – dane do banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

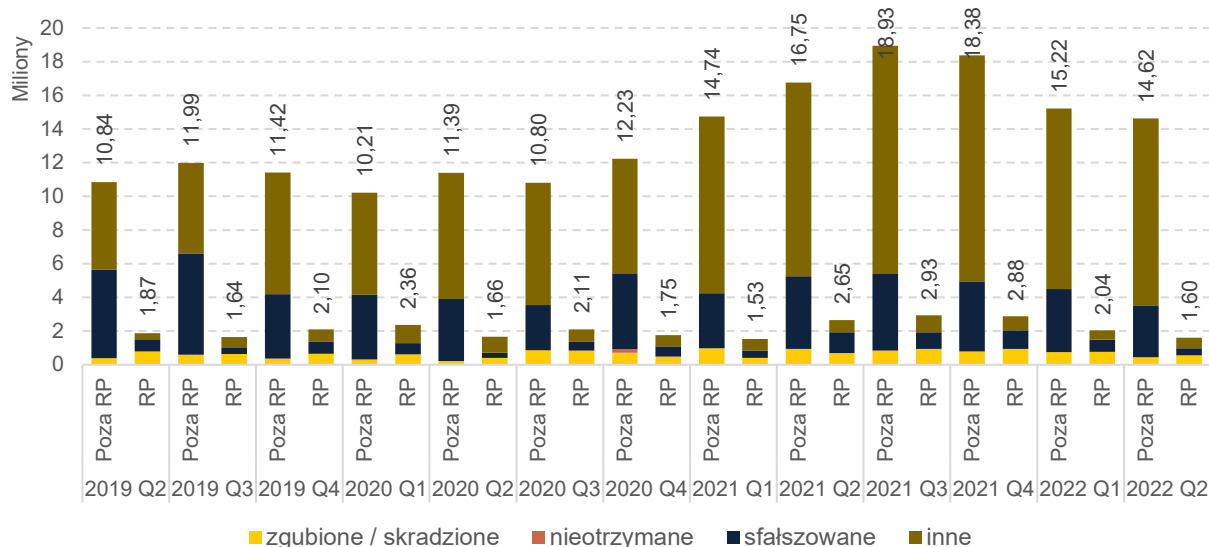
Zdecydowana większość transakcji dokonywana jest poza terytorium RP. Są to w większości transakcje kwalifikowane do kategorii Inne, w tym w większości realizowane bez użycia karty (CNP), np. w sklepach internetowych. W II kwartale 2022 r. poza granicami kraju dokonano 56 227 transakcji, podczas gdy na terytorium Polski jedynie 9 789. Wartościowo dysproporcja w dokonywaniu transakcji, pod względem ich lokalizacji, jest jeszcze większa, gdyż poza terytorium RP wartość tych transakcji w II kwartale 2022 r. wynosiła 14,62 mln zł, a na terytorium kraju jedynie 1,60 mln zł. Wykresy nr 14 i 15 prezentują strukturę operacji w podziale na rodzaje oszustw i lokalizację ich dokonania.

Wykres 14. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg liczby transakcji w okresie II kwartał 2019 r. – II kwartał 2022 r. – dane do banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

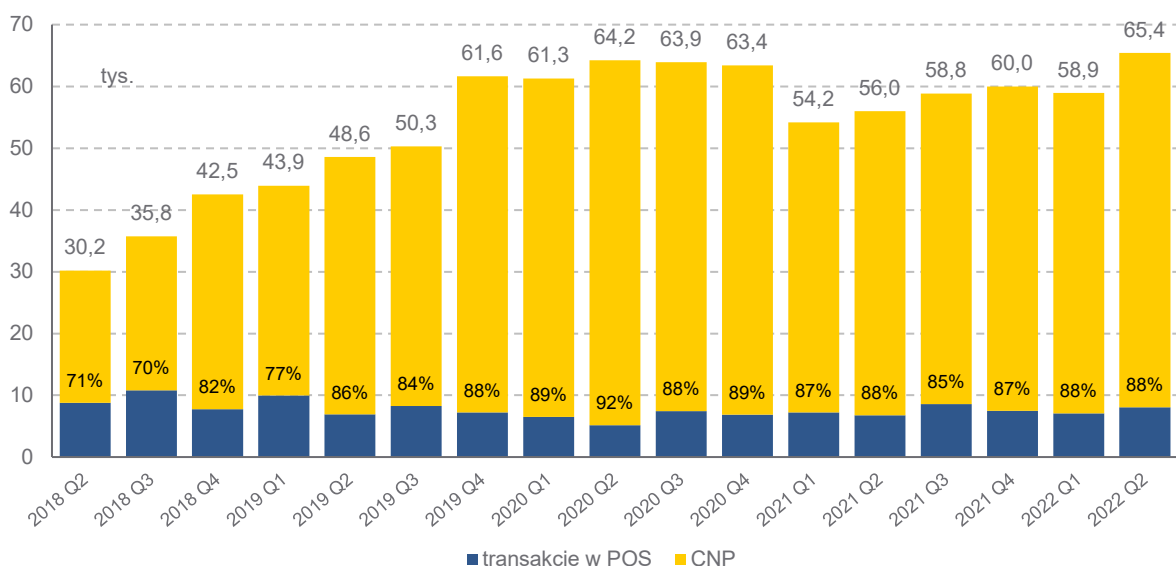
Wykres 15. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg wartości transakcji w okresie II kwartał 2019 r. – II kwartał 2022 r. – dane do banków

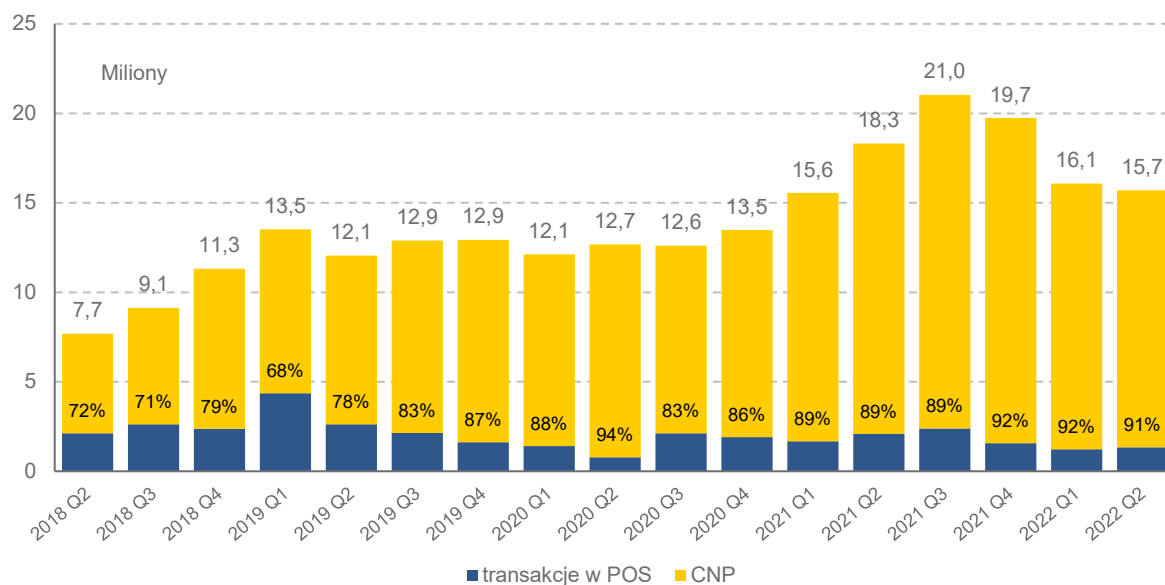
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Dominujący udział wśród oszukańczych transakcji bezgotówkowych stanowią transakcje typu CNP (card not present). W II kwartale 2022 r. pod względem liczby oraz wartości było to odpowiednio 88% i 91% takich transakcji (wykresy nr 16 i 17).

Wykres 16. Struktura liczby bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP

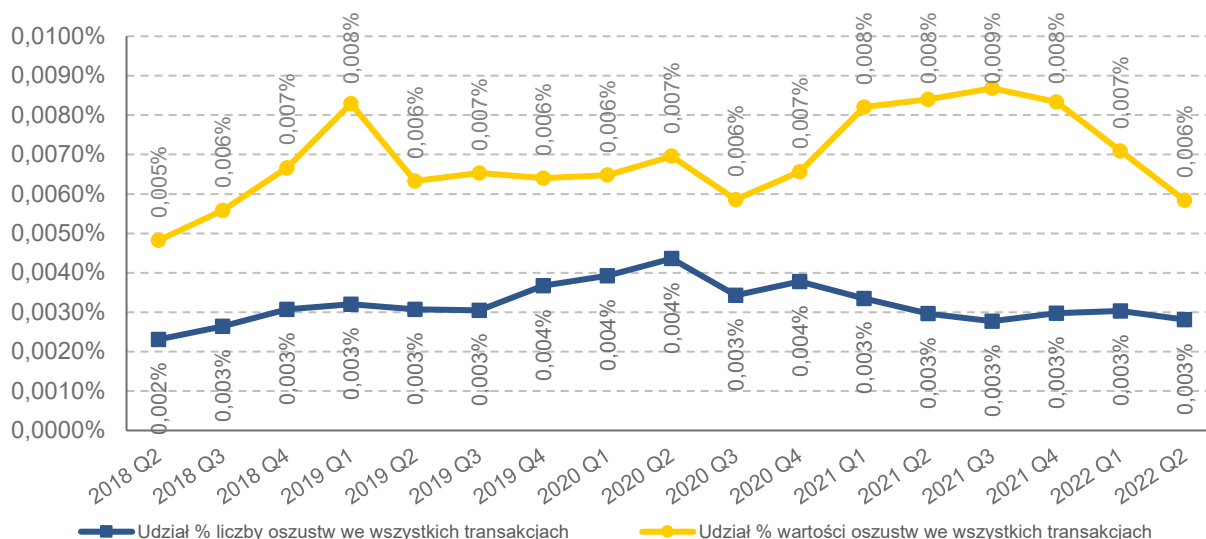

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 17. Struktura wartości bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

W II kwartale 2022 r., oszukańcze operacje kartowe stanowiły 0,003% liczby i 0,006% wartości transakcji gotówkowych i bezgotówkowych dokonanych kartami płatniczymi wydanymi przez raportujące do NBP banki, w I kwartale 2022 r. udział ten wynosił odpowiednio 0,003% i 0,007%.

Wykres 18. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Największy udział w liczbie transakcji oszukańczych stanowią transakcje oszukańcze typu CNP dokonywane poza terytorium RP (81,76%), transakcje POS na terytorium RP (8,99%) oraz transakcje CNP na terytorium RP (5,12%). Najmniej transakcji oszukańczych kartami płatniczymi dokonuje się gotówkowo

(pozycje: ATM oraz Inne gotówkowe). Udziały poszczególnych rodzajów transakcji oszukańczych w liczbie i wartości wszystkich transakcji oszukańczych przedstawia tabela nr 5.

Tabela 5. Najczęściej występujące oszustwa w podziale na rodzaj transakcji oraz terytorium w II kwartale 2022 r.

	Liczba transakcji oszukańczych dokonanych:		Wartość transakcji oszukańczych dokonanych:	
	na terytorium RP	poza terytorium RP	na terytorium RP	poza terytorium RP
POS	8,99%	3,24%	3,23%	5,04%
CNP	5,12%	81,76%	4,03%	84,54%
ATM	0,71%	0,17%	2,58%	0,58%
INNE GOT	0,01%	0,00%	0,01%	0,00%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

2. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu polecenia przelewu

W II kwartale 2022 r. odnotowano 11 230 oszustw przy użyciu polecenia przelewu na łączną kwotę 41 214 293 zł. Wartość strat poniesionych przez banki w tym okresie wynosiła 791 097 zł co stanowiło jedynie 2% wartości transakcji oszukańczych dokonanych przy użyciu polecenia przelewu w tym okresie.

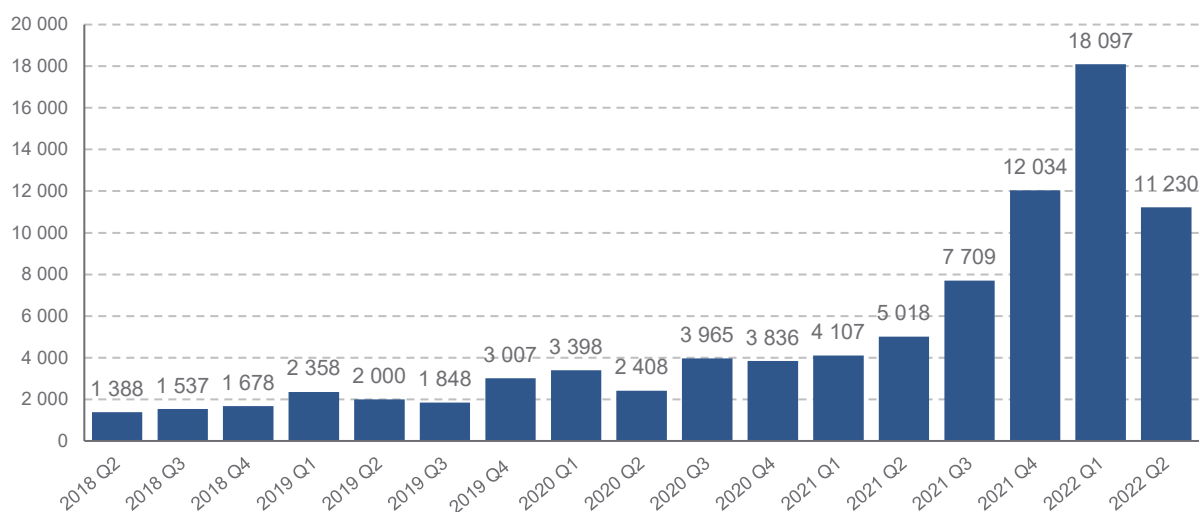
W porównaniu do poprzedniego kwartału nastąpił:

- spadek o 37,9% liczby transakcji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu,
- spadek o 23,6% wartości transakcji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu,
- wzrost udziału strat w wartości transakcji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu o 0,1 pp.

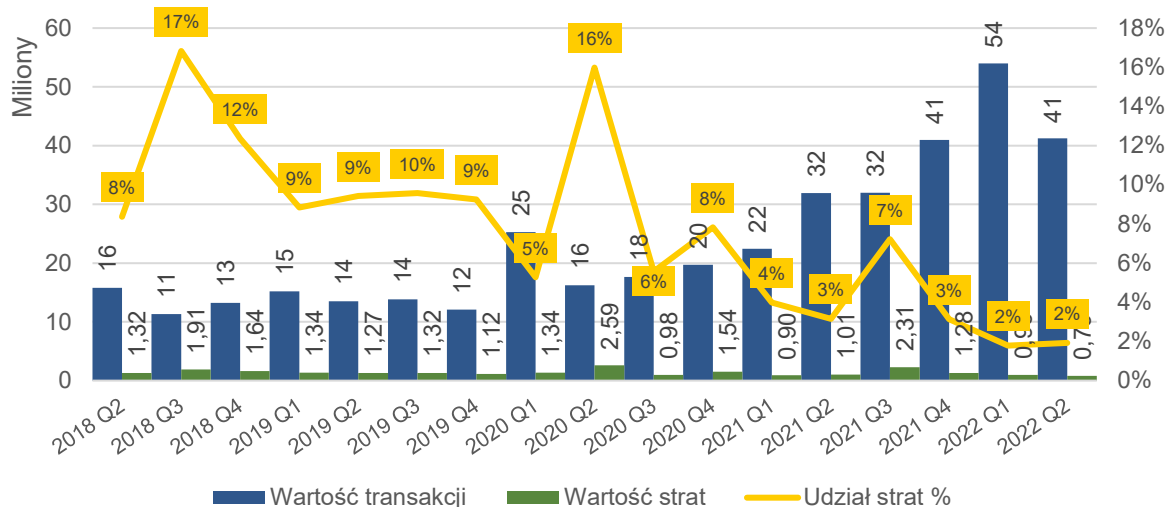
co przedstawiają wykresy nr 19 i 20.

Średnia wartość oszukańczego polecenia przelewu wynosiła 3 670 zł i wzrosła o 23,1% w stosunku do poprzedniego kwartału.

Wykres 19. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie II kwartał 2018 – II kwartał 2022 w podziale na poszczególne kwartały /w szt./

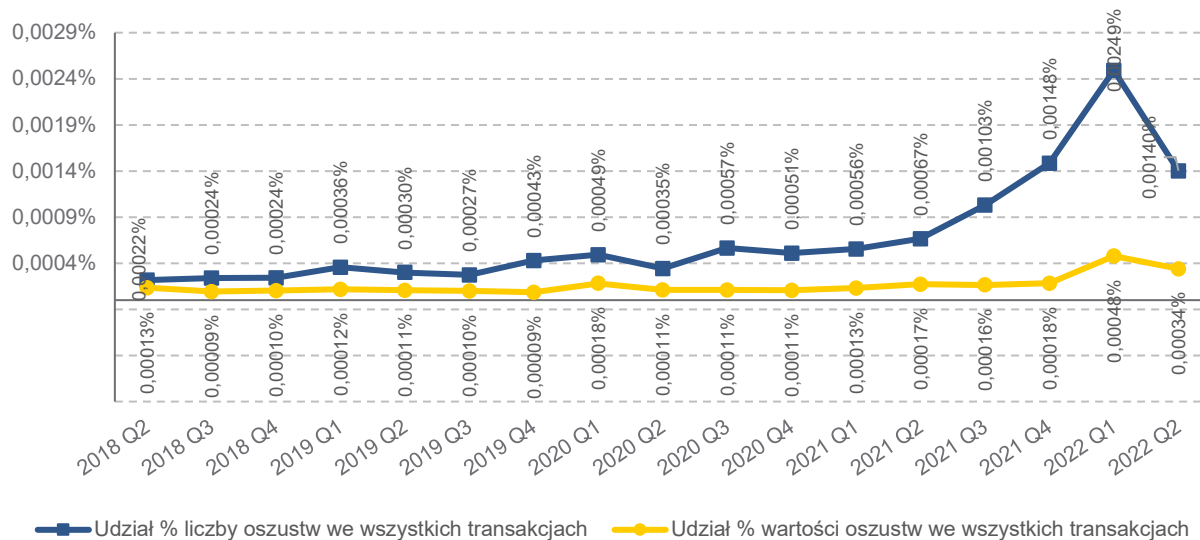

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 20. Wartość operacji oszukańczych oraz wartość strat poniesionych przez banki z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie II kwartał 2018 – II kwartał 2022 w podziale na poszczególne kwartały /zł/

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Udział transakcji oszukańczych we wszystkich transakcjach poleceniem przelewu zmalał pod względem liczby oraz wartości w II kwartale 2022 r. po wzroście, który nastąpił w poprzednim kwartale (wykres 21).

Wykres 21. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach polecenia przelewu w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od banków

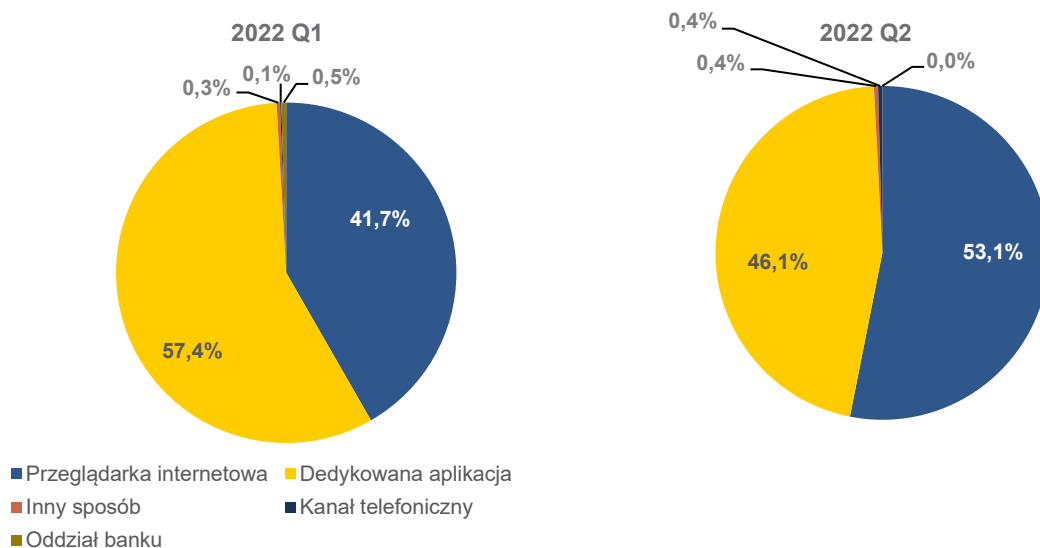
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Zmiany w zakresie liczby i wartości operacji oszukańczych w podziale wg sposobu realizacji transakcji w I oraz II kwartale 2022 r. przedstawiają odpowiednio tabele nr 6 i 7, zaś zmiany w zakresie struktury takich transakcji – odpowiednio wykresy nr 22 i 23.

Tabela 6. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków

Operacje oszukańcze	2022 Q1	2022 Q2	Zmiana%	Udział % 2022 Q2
Przeglądarka internetowa	7 547	5 965	-21,0%	53,1%
Dedykowana aplikacja	10385	5174	-50,2%	46,1%
Inny sposób	61	45	-26,2%	0,4%
Kanał telefoniczny	21	45	114,3%	0,4%
Oddział banku	83	1	-98,8%	0,0%
Razem:	18 097	11 230	-37,9%	100,0%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

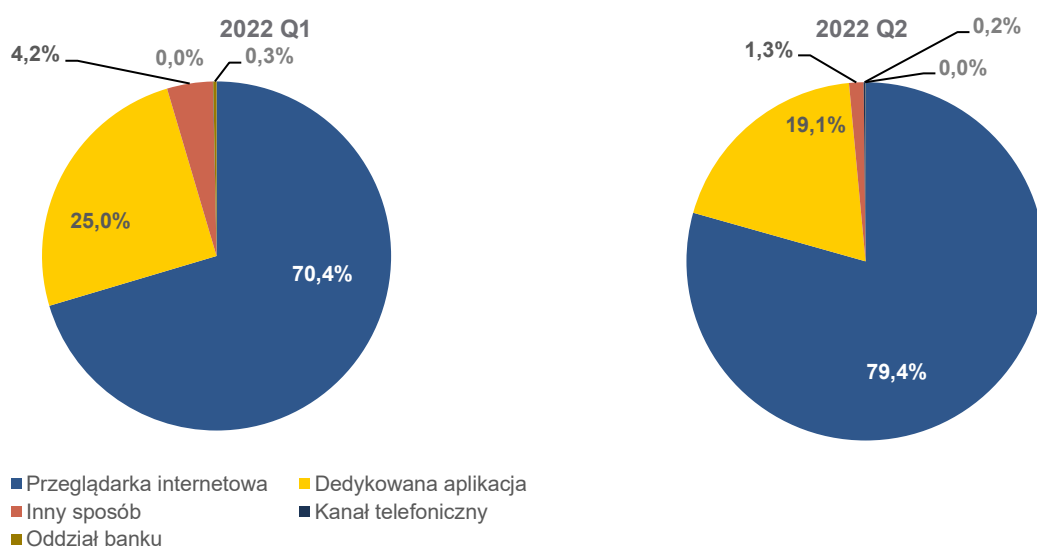
Wykres 22. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu według liczby w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Tabela 7. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w I oraz II kwartale 2022 r. /zł/ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2022 Q1	2022 Q2	Zmiana%	Udział % 2022 Q2
Przeglądarka internetowa	37 985 609	32 713 364	-13,9%	79,4%
Dedykowana aplikacja	13 504 698	7 890 303	-41,6%	19,1%
Inny sposób	2 288 700	539 879	-76,4%	1,3%
Kanał telefoniczny	19 354	65 747	239,7%	0,2%
Oddział banku	163 491	5 000	-96,9%	0,0%
Razem:	53 961 853	41 214 293	-23,6%	100,0%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 23. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenie przelewu według wartości w I oraz II kwartale 2022 r. /zł/ – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Najwięcej oszustw pod względem liczby jak i wartości w II kwartale 2022 r. dokonano w ramach bankowości internetowej (odpowiednio 53,1% i 79,4%). Z informacji uzyskanych z sektora bankowego wynika, że transakcje oszukańcze realizowane za pośrednictwem polecenia przelewu są najczęściej wynikiem infekowania komputera przez złośliwe oprogramowanie, wyłudzenia danych od klienta za pomocą manipulacji, tj. różnych metod phishingu lub przejęcia przez przestępców kontroli nad komputerem klienta. Skutkuje to wyprowadzeniem środków z rachunku klienta na rachunek, z którego przestępcy wypłacają środki.

3. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu pozostałych instrumentów płatniczych

W II kwartale 2022 r. nie odnotowano transakcji oszukańczych dokonanych przy użyciu czeków oraz polecenia zapłaty.

4. Transakcje oszukańcze dotyczące poszczególnych form rozliczeń pieniężnych

Z informacji otrzymanych z banków za II kwartał 2022 r. wynika, że:

- transakcje oszukańcze dokonywane kartą stanowiły 85,5% ogólnej liczby oszustw i 28,2% ogólnej wartości oszustw,
- transakcje oszukańcze dokonywane za pośrednictwem polecenia przelewu stanowiły 14,5% ogólnej liczby oszustw, ale aż 71,8% ogólnej wartości oszustw,
- nie odnotowano transakcji oszukańczych dokonanych przy użyciu czeku,
- nie odnotowano transakcji oszukańczych dokonanych z użyciem polecenia zapłaty.

Szczegółowe dane o strukturze liczby i wartości oszustw przedstawione zostały odpowiednio w tabelach nr 8 i 9 oraz na wykresach nr 24 i 25.

Tabela 8. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w I oraz II kwartale 2022 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2022 Q1	2022 Q2	Zmiana %	Udział %
Karty płatnicze	59 930	66 016	↑ 10,2%	85,5%
Polecenie przelewu	18 097	11 230	↑ -37,9%	14,5%
Razem:	78 027	77 246	↑ -1,0%	100,0%

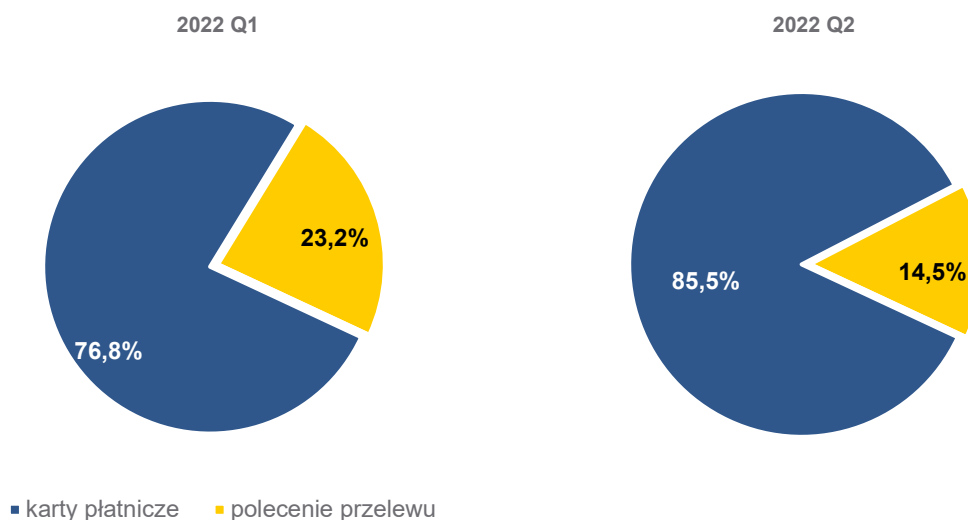
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Tabela 9. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w I oraz II kwartale 2022 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2022 Q1	2022 Q2	Zmiana %	Udział %	Średnia 2022 Q1	Średnia 2022 Q2
Karty płatnicze	17 262 303	16 221 137	↑ -6,0%	28,2%	288,04	245,72
Polecenie przelewu	53 961 853	41 214 293	↑ -23,6%	71,8%	2 981,81	3 670,02
Razem:	71 224 156	57 435 430	↑ -19,4%	100,0%	912,81	743,54

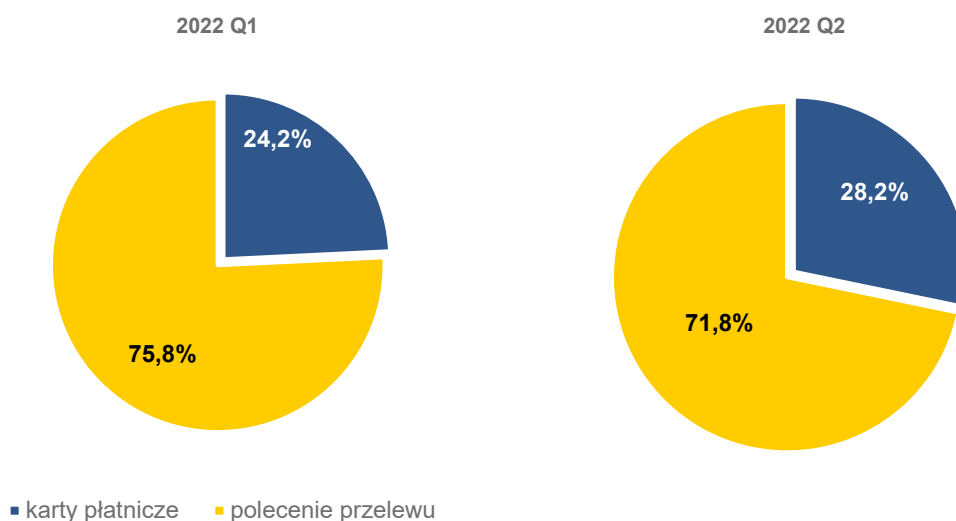
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 24. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według liczby w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

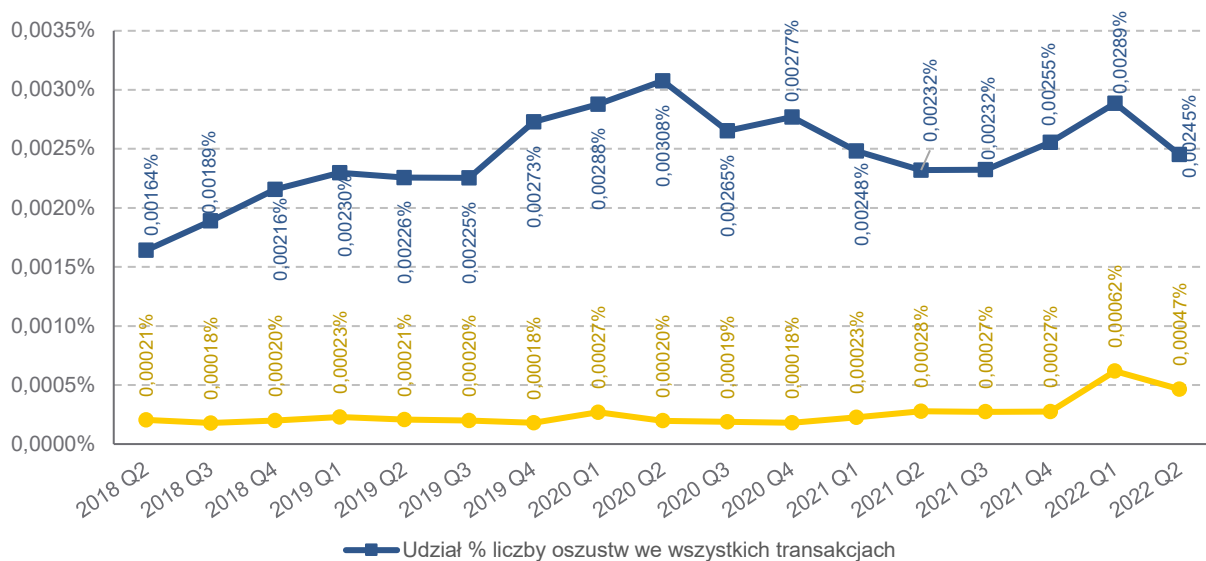
Wykres 25. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według wartości w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Udział transakcji oszukańczych we wszystkich transakcjach dokonywanych kartą oraz przelewem spadł pod względem liczby oraz wartości w II kwartale 2022 r. Należy jednak zwrócić uwagę, że udział tych transakcji, zarówno w ujęciu liczbowym, jak i wartościowym, od wielu lat utrzymuje się na bardzo niskim poziomie (wykres 26).

Wykres 26. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartowych oraz polecenia przelewu w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Podsumowanie

Na podstawie informacji dotyczących incydentów w funkcjonowaniu systemu płatniczego w II kwartale 2022 r., otrzymanych zarówno z banków, jak i od agentów rozliczeniowych, można stwierdzić, że:

1. Z danych przekazanych przez agentów rozliczeniowych wynika, iż w II kwartale 2022 r. odnotowano ponad 12,8 tys. operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi na kwotę ponad 9,8 mln zł, co w stosunku do poprzedniego kwartału oznacza wzrost liczby o 22,1% i wartości o 61,7%.
2. W II kwartale 2022 r., według danych przekazanych przez banki, dokonano ponad 66 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi na kwotę ponad 16,2 mln zł, co oznacza wzrost w stosunku do poprzedniego kwartału w zakresie liczby o 10,2% oraz spadek w zakresie wartości o 6,0%. Dominującą część oszustw kartami płatniczymi stanowiły przestępstwa wynikające z transakcji dokonywanych bezgotówkowo.
3. Skala oszustw z użyciem kart płatniczych była nadal niewielka w porównaniu do całości obrotu kartami płatniczymi, stanowiąc – według danych z banków – tylko 0,003% liczby i 0,006% wartości wszystkich transakcji. Warto podkreślić, iż wg ostatnich opublikowanych porównywalnych danych z 2019 r., Polska, osiągając wskaźniki oszustw na poziomie 0,006% dla wartości i 0,003% dla liczby transakcji była na 1. miejscu w rankingu najbardziej bezpiecznych pod tym kątem krajów¹.
4. Zgodnie ze standardami SEPA - Jednolitego Obszaru Płatności w Euro, przyjętymi przez polskie banki, wszystkie nowo wydawane karty (z wyjątkiem kart prepaid) muszą być wyposażone w mikroprocesor. Wdrożenie standardów EMV powoduje, że dokonanie transakcji oszukańczej w urządzeniach zainstalowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (np. POS, bankomat) jest utrudnione. W związku z powyższym przestępcy w znacznie większym stopniu wykorzystują Internet do dokonywania transakcji oszukańczych kartami płatniczymi lub dokonują transakcji w urządzeniach poza granicami kraju. Z informacji uzyskanych z sektora bankowego wynika, iż udział transakcji oszukańczych dokonywanych w Internecie może wzrastać.

Należy również dodać, że w UE, w tym także w Polsce, przeprowadzany był proces wdrażania silnego uwierzytelnienia klienta (SCA – Strong Customer Authentication) dla transakcji bezgotówkowych dokonywanych w terminalach POS (wdrożenie dokonane) oraz w Internecie

¹ Seventh report on card fraud, ECB, 2020.

<https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport202110~cac4c418e8.en.html>

(termin przystosowania się do wymogów został wyznaczony na dzień 31 grudnia 2020 r.²). Celem stosowania się do tych wymogów przez wydawców instrumentów płatniczych oraz podmioty świadczące usługę *acquiringu* jest podwyższenie poziomu bezpieczeństwa w transakcjach elektronicznych. Wydaje się jednak, że dopiero pełne wdrożenie tych wymogów (terminale POS, sklepy internetowe), przy jednoczesnym monitorowaniu wyłączeń od stosowania SCA, oraz gromadzenie danych statystycznych na ten temat od 2023 r. na podstawie nowelizacji rozporządzenia (EU) nr 1409/2013 z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie statystyki płatności (EBC/2013/43)³ pozwolą na ocenę skuteczności ww. rozwiązań.

²*Opinion of the European Banking Authority on the deadline for the migration to SCA for e-commerce cardbased payment transactions*, EBA, 16.10.2019, <https://www.eba.europa.eu/file/117252>

³ *Rozporządzenie Europejskiego Banku Centralnego (UE) nr 2020/2011 z dnia 1 grudnia 2020 r. zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 1409/2013 w sprawie statystyki płatności (EBC/2013/43) (EBC/2020/59)*, EBC, 1.12.2022, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R2011&from=PL>

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba oszustw według banków i agentów rozliczeniowych na przestrzeni kolejnych kwartałów od II kwartału 2018 r.....	4
Wykres 2. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od agentów rozliczeniowych	5
Wykres 3. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych oraz wartość strat poniesionych przez agentów w poszczególnych kwartałach w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od agentów rozliczeniowych	5
Wykres 4. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od agentów rozliczeniowych	6
Wykres 5. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od agentów rozliczeniowych.....	7
Wykres 6. Struktura transakcji oszukańczych w POS, CNP i gotówkowych ogółem – liczba i wartość transakcji – II kwartał 2022 r.....	8
Wykres 7. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od agentów rozliczeniowych	9
Wykres 8. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków	11
Wykres 9. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków	12
Wykres 10. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	12
Wykres 11. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych oraz wartość strat poniesionych przez banki w poszczególnych kwartałach w okresie II kwartał 2018 r. - II kwartał 2022 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	13
Wykres 12. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków	13
Wykres 13. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w I oraz II kwartale 2022 r. – dane do banków	14
Wykres 14. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg liczby transakcji w okresie II kwartał 2019 r. – II kwartał 2022 r. – dane do banków	14
Wykres 15. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg wartości transakcji w okresie II kwartał 2019 r. – II kwartał 2022 r. – dane do banków	15
Wykres 16. Struktura liczby bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP	15
Wykres 17. Struktura wartości bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP	16
Wykres 18. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od banków	16
Wykres 19. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie II kwartał 2018 – II kwartał 2022 w podziale na poszczególne kwartały /w szt./.....	18

Wykres 20. Wartość operacji oszukańczych oraz wartość strat poniesionych przez banki z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie II kwartał 2018 – II kwartał 2022 w podziale na poszczególne kwartały /zł/.....	19
Wykres 21. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach polecenia przelewu w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od banków	19
Wykres 22. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu według liczby w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków	20
Wykres 23. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenie przelewu według wartości w I oraz II kwartale 2022 r. /zł/ – dane od banków	21
Wykres 24. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według liczby w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków	24
Wykres 25. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według wartości w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków	24
Wykres 26. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartowych oraz polecenia przelewu w okresie II kwartał 2018 r. – II kwartał 2022 r. – dane od banków	25

Spis tabel

Tabela 1. Liczba operacji oszukańczych w II kwartale 2022 r. /szt./ – dane od agentów rozliczeniowych	7
Tabela 2. Wartość operacji oszukańczych w II kwartale 2022 r. /zł/ - dane od agentów rozliczeniowych.....	8
Tabela 3. Liczba operacji oszukańczych w I oraz II kwartale 2022 r. /szt./ – dane od banków	10
Tabela 4. Wartość operacji oszukańczych w I oraz II kwartale 2022 r. /szt./ – dane od banków	10
Tabela 5. Najczęściej występujące oszustwa w podziale na rodzaj transakcji oraz terytorium w II kwartale 2022 r.....	17
Tabela 6. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w I oraz II kwartale 2022 r. – dane od banków.....	20
Tabela 7. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w I oraz II kwartale 2022 r. /zł/ – dane od banków	21
Tabela 8. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w I oraz II kwartale 2022 r. /szt./ – dane od banków	23
Tabela 9. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w I oraz II kwartale 2022 r. /szt./ – dane od banków	23

www.nbp.pl

